

הגיעה שעת ההצבעה. מפ"ם פחדה להצביע בעד הצעתנו להחזיר את הצעת החוק לממשלה, ותבעה להפריד בין ההצבעות. היא הצביעה רק נגד הצעת-החוק ולא בעד ביטולה. המניין הרשמי: 69 בעד הצעת-החוק, 15 נגדה (סיעתנו, ע"מ, רק"ח, מק"י, מפ"ם), 23 נמנעים (אגו"י, פא"י, המרכז החופשי, ל"ע, רוב הליברלים של גח"ל וד"ר יוחנן באדר).

סיכום זה פשוט אינו נכון. לא נכחו באולם 107 ח"כים, כפי שהוכח ברשימת הנוכחים (הבלתי-רשמית) של הסדרנים בכניסה. אבל גולדה דרשה שיחיה רוב גדול — וכך נוצר רוב גדול. בעד החזרת החוק לממשלה הצביעו סיעתנו, רק"ח ומק"י.

"מיהו שקרן?"

לא היה זה הסוג. בהחלט לא.

כבר את נאום-התשובה שלו פתח שר-המשפטים בהתקפה חריפה על אורי אבנרי. הטענה שהיה קיים הסכם חשאי עם הקמת הממשלה לא נתנה לו מנוח — וכך נפתח ויכוח חדים, לא "מיהו יהודי" אלא — "מיהו שקרן". שר-המשפטים י. ש. שפירא: לפני שאני נכנס לתשובה לויכוח, אני רוצה להציר הערה על דרכי עבודתי בכנסת, החל בכנסת הקודמת — כשנוכסתי כחבר לממשלה — ועד עצם היום הזה.

למרות כל חילוקי-הדעות, ולמרות חוסר כל אפשרות למצוא נקודת מגע שכלית, הגיונית, עם חבר-הכנסת אבנרי — תמיד הקשבתי לדבריו ותמיד עניתי לו בכבוד, ותמיד התווכחתי איתו בכבוד.

היום סיפר פה חבר-הכנסת אבנרי דבר שאין בו שמץ של אמת, על הסכם כביכול שהיה ביני ובין שר-הפנים לפני הקמת הממשלה החדשה, או באיזה זמן שהוא.

לפי הסיפור הדיוי הוה הסכמתי עם שר-הפנים שבמיקרה ופסקי-הדין במשפט שליט לא היה כרצוני או כרצונו או כרצון שנינו — ניוזם חקיקה כדי לשים את פסקי-הדין לאל. הדבר הוא בדוי, אין בו שמץ של אמת. אני אומר זאת בנוכחותו של שר-הפנים. אני אומר את זה מתוך ידיעה ששר אשר מוסר הודעה מעל במת הכנסת שאינה אמת — אינו יכול להמשיך לכהן בתפקידו.

שר-הפנים מ. ה. שפירא: אני יכול לאשר את זה.

מובן מאליו שסיעתנו לא הניחה לדברים להסתיים בכך. עוד לפני סיום אותה ישיבה עלה אורי אבנרי שוב על הדוכן, כדי למסור את ההודעה האישית הבאה: **אורי אבנרי:** בדיון היום טענתי כי נעשה הסכם חשאי בין מפלגת העבודה והמפד"ל בעת הקמת הקואליציה, ובמיוחד בין השרים י. ש. שפירא ומ. ה. שפירא, שאם חילטי בית-המשפט העליון היתער לבקשת רס"ן שליט, תחוקק הממשלה חוק שישים פסקי-דין זה לאל. על כך קרא זה הממשפטים, "אתה שקרן", וכשנזף בו היושבראש, תיקן את עצמו ואמר: "אתה אומר איראמת".

מול האשמה חמורה זו עלי לציין את העובדות הבאות:

במשאומתן שקדם להרכבת הממשלה הנוכחית הועלתה השאלה לדיון. הנני רוצה להפנות את תשומת-לב הכנסת לציטוטים הבאים:

הארץ מיום 3.11.69, ברשימה תחת הכותרת: "גולדה מאיר לשפירא: יש לחפש הסדר שימנע חילוקי-שטח בטלביזיה", נאמר: "בשיחה הבהיר מר שפירא, כי יש עניינים נוספים, שהמפד"ל תעשה במשאומתן. מפלגתו נזהרת מלעשות פומבי בעניין החלוי ועומד בבית המשפט, אך תרצה להבטיח, שאם יפסוק בית-המשפט העליון לטובת מר בנימין שליט ו הו מכך מסקנות בשאלה, מיהו יהודי" שאינן עולות בקנה אחד עם תפיסת הדתיים, תעשה הממשלה פעולות חקיקה כדי להבטיח שההגדרה, מיהו יהודי" תהיה בהתאם להלכה ול" מסורת".

נובע, איפוא, בבירור כי המפד"ל העלתה דרישה זו עוד במשאומתן הקואליציוני.

ומה חלקו של שר-המשפטים במשאומתן זה? הנני מפנה את תשומת-הלב למעריב מיום 3.11.69: "שר-הפנים, משה חיים שפירא, ייפגש עם שר-המשפטים, יעקב משעון שפירא, כדי לנסות ולהגיע לכלל נוסחה בשאלה, מיהו יהודי, כדי למנוע מהנושא לעמוד למיכשול בשיחות עם הרכבת הממשלה החדשה. שר-הפנים מסר על כך לראש-הממשלה הגב' מאיר". ובהמשך אותה ידיעה: "לא מכבר גילה שר-הפנים את דעתו, כי אם יפסוק בית-המשפט באופן שיחיה בכל לשונות את המצב הקיים בשאלת, מיהו יהודי", לא תצטרף המפד"ל לממשלה. בשיחות עם ראש-הממשלה העיד אתמול שר-הפנים כי היה מבקש שהגברת מאיר תדע על קיומה של הבעיה. הואיל ושר-הפנים מניח שראש-הממשלה אינה בקיאה בנושא, הוא הציע כי ייפגש לשם כך עם שר-המשפטים, כדי להגיע לכלל נוסחה שתתאים להלכה".

כלומר, מבחינת המפד"ל היה זה תנאי אולטימטיבי, ורק לאחר שהובטח לה מה שהובטח, הסכימה להצטרף לקואליציה.

מעריב מיום 5.11.69 מציינן כי היתה פגישה בין שר-הפנים לבין שר-המשפטים לדיון בנושא "מיהו יהודי", שיחה שהוגדרה על-ידי הגברת מאיר כ"שיחה הבהרתי". באותו גיליון פירסם מעריב מאמר ראשי בו הוזכרה תביעת המפד"ל לחוקת-שרי שיבטל את פסקי-הדין של בית-המשפט העליון שטרם ניתו, לכשינתו.

בטאון שר-הפנים: "נמצאה הבנה"

מעריב מיום 6.11.69 מציינן: "ברור כי המפד"ל לא תצטרף לממשלה כל עוד לא יובטח פתרון שאלת, מיהו יהודי" לפני ההלכה". אותו דבר גם במעריב מן 12.11.69.

הצופה של יום 5.11.69 מצטט את שר-הפנים מ. ה. שפירא: **"אשר לשאלת, מיהו יהודי" אמר שר-הפנים כי יחד עם שרי-הדתות, ד"ר ז. ורחהפטיג, נפגש עם שר-המשפטים, י. ש. שפירא, וכי גם במיקרה זה נמצאה הבנה. הוא הוסיף כי שר-המשפטים מליר בסכנה הנשקפת לאומה, העלולה לילולה להתפלג על רקע זה".**

השר שפירא הטעים (בתודעתו להנהלת המפד"ל) כי הבהיר לראש-הממשלה שההחלטה אשר ניתו גושפנקה לרישום יהודי בניגוד להלכה מוציא מכלל אפשרות השתתפותו ב" ממשלה".

לאור פירוטמים מפורשים אלה והצהרות ...

השר מ. בנין: איפה הסכם חשאי בין שר-המשפטים ושר-הפנים? **אורי אבנרי:** לא הוגו לקרוא קריאת-ביניים להודעה אישית. אך אם אתה שואל וכבוד היושב ראש ירשה לי להשיב ...

היו"ר ברקת: אני מבקש לתת לחבר-הכנסת אבנרי לגמור את הודעתו האישית. **שר-המסע י. בורג:** מה כאן הודעה אישית? ציטוטים! **אורי אבנרי:** אני לא יכול לענות, אבל יש לי הרבה מה לענות.

לאור פירוטמים מפורשים אלה, והצהרות אחרות שהושמעו ונתפרסמו באותו פרק זמן, ולאור הצעת-החוק המוגשת עתה מטעם הממשלה, בשאלה "מיהו יהודי", הנני משאיר לכנסת לפסוק מי דיבר איראמת שעה שטען כי היה הסכם בין שר-המשפטים הנוכחי ...

ראש-הממשלה ג. מאיר: אתה! **אורי אבנרי:** לבין שר-הפנים הנוכחי. **ראש-הממשלה ג. מאיר:** אתה שואל מי דיבר איראמת. אתה. גם קודם וגם עכשיו. **אורי אבנרי:** ישימת את ההודעה שלי. אני חושב שזה לא הוגן לקרוא קריאות-ביניים לחבר-כנסת בניגוד לתקנון, כאשר הוא קורא הודעה אישית ואין לו זכות לענות.

"האיש הזה"

תקנון הכנסת קובע כי הודעה אישית יש לקרוא מן הכתב, לפי נוסח שאושר מראש על-ידי היושבראש, ואסור לבעל ההודעה לסטות ממנו. קריאות-הביניים

היו, איפוא, בלתי-הוגנות — וכל קוראינו ידעו זאת.

אולם לא די בכך. שר-המשפטים ניצל את הסעיף האומר שחבר-הממשלה יכול לנאום בכל שעה שירצה, כדי לעלות על הדוכן ולנאום מייד נאום-תשובה: **שר-המשפטים י. ש. שפירא:** כבוד היושבראש, כנסת נכבדה. ההודעה האישית של חבר-הכנסת אבנרי אלמדת על עצמה ומלמדת על הודעות עובדתיות אחרות שהוא מוסר בכנסת מוזמן לומן. לא אספך בהודעות אחרות.

הכרה-כנסת אבנרי אמר שהיה קיים הסכם חשאי ביני לבין השר משה חיים שפירא, שר-הפנים, מה יהיה במיקרה שיהיה פסקי-דין שלא יהיה לרצונו. חבר-הכנסת אבנרי יכול היה להיפגע כאשר אמרתי לו ממקומי ...

מנחם בנין: מה שאמרת. (צחק באולם).

שר-המשפטים י. ש. שפירא: לא הסתפקתי באמירה זו, ובראשית דברי בנאום התשובה עמדתי על העובדה שבסיפור שלו. המחשתי בכל התנגיות שניתן לאדם להכתיש. במשאומתן החשאי הזה היו שני אנשים. אם הוא היה, המדובר הוא בשני אנשים. שר-הפנים, משה חיים שפירא, אישר את הכחשתי.

לאחר שהכחשתי ולאחר שאמרתי שאני עושה את הכחשתי מתוך הכרה שאם דברי אינם אמת, אינני יכול להמשיך לכהן בממשלה. לו היה חבר-הכנסת אבנרי משהו הדומה לפרלמנטרי הגון ...

אורי אבנרי: אני חושב שכבוד השר משתמש שוב בביטויים לא-פרלמנטריים. **קריאה:** זהו ביטוי עדין מאוד. **אורי אבנרי:** אני מעיר את תשומת ליבו של כבוד היושבראש לזה.

שר-המשפטים י. ש. שפירא: ... הוא היה מתנצל, לו הוא היה מתנהג כמו סתם אדם, שאינו מחפש דרך בכל זאת לפגוע באדם על לא דבר — הוא היה עובר על כך בשתיקה. עכשיו הוא הופיע עם הודעה. ההודעה מבוססת על קיטעי עיתונות, על רכילות עיתונאית.

אורי אבנרי: רכילות? זו היתה הודעת השר משה חיים שפירא, בבטאונו הרשמי! **שר-המשפטים י. ש. שפירא:** אני מבקש מהכנסת לזכור בעתיד עם מי יש לה עסק, כאשר מופיע האיש הזה מעל הבמה.

משה שפירא מכחיש את "הצופה"!

אחרי שר-המשפטים עלה גם שר-הפנים. הוא דיבר בנימה לגמרי אחרת, באדיבות רבה ואף בהומור: **שר-הפנים מ. ה. שפירא:** חבר-הכנסת אבנרי מסתמך על מה שהוא קרא בעיתונות, ומי כמוהו יודע עד כמה אפשר לסמוך על מה שכתוב תמיד בעיתונות היומית, ואפילו בעיתונות שמופיעה כל שבוע ושבווע.

אורי אבנרי: על הצופה אתה סומך? **שר-הפנים מ. ה. שפירא:** לא רק שאיני סומך על הצופה, אני לעיתים גם לא סומך על העונש-הזה.

ידוע היה מה יחסנו לעניין "מיהו יהודי". ידוע היה שיצאנו פעם מהממשלה בגלל העניין הזה.

נכון שבשעת השיחות על הרכבת הממשלה הודעתו לראש-הממשלה לה: אנחנו עומדים עכשיו בפניו בית-משפט, ואין מה לדבר על כך, אבל אם ייצא פסקי-דין, הוא עלול להוציא אותנו מהממשלה.

אני לא ביקשתי שום הבטחה בעניין זה, רק אמרתי: טוב שהממשלה תדע את העמדה הזאת. אותו דבר שמע גם מפני, ומפי השר זרה ורחהפטיג, שר-המשפטים. לא באנו לשום הסכם, לא ביקשנו שום דבר ולא נתנו שום דבר, והסכם פירושו שנתונים ומקבלים. לא נתתי שום דבר ולא קיבלתי שום דבר.

אני חושב שחבר-כנסת צריך להיות קצת זהיר בשעה שמדברים על הסכמים חשאיים. זה דבר ברור וגלוי שאנחנו התנגדנו כל הזמן בעניין "מיהו יהודי", ולוא זה היה מתקבל, ולוא זה היה נשאר — לא היינו נמצאים בתוך הממשלה.

על שפירא להתפטר!

לא השארנו הודעות אלה ללא מענה. העלבונות שהיו כלולים בדברי ראש-הממשלה ושר-המשפטים שימשו עלילה מספקת להודעה אישית נוספת, בהתאם לתקנון, וכבר למחרת היום מסר אבנרי הודעה אישית זו:

אורי אבנרי: אמש, אחרי שקראתי מעל דוכן הכנסת הודעה אישית בתשובה לשר המשפטים שקרא לי "שקרן", קראה ראש-הממשלה, הגברת גולדה מאיר, שאני אומר איראמת.

לאחר-מכן עלה שר-המשפטים על הדוכן ואמר, בין השאר: "לו היה חבר-הכנסת אבנרי משהו הדומה לפרלמנטרי הגון ...". וכך: "אני מבקש מהכנסת לזכור בעתיד עם מי יש לה עסק, כאשר מופיע האיש הזה מעל הבמה".

לאחר-מכן עלה על הדוכן שר-הפנים, ומסר הודעה משלו, שנבדלה ברוחה ובסיגנונה מהודעת שר-המשפטים, והביאה למסקנות שונות ברוחן.

שר-הפנים אמר בין השאר: "זה דבר ברור וגלוי שאנחנו התנגדנו כל הזמן בעניין מיהו יהודי", ולוא זה היה מתקבל, ולוא זה היה נשאר — לא היינו נמצאים בתוך הממשלה".

וציטטה אחרת: "ידוע היה מה יחסנו לעניין מיהו יהודי". ידוע שיצאנו פעם מן הממשלה בגלל העניין הזה".

דברי שר-הפנים יש למעשה לראות לפחות הודאה עקיפה בטעניתי; כלומר, נאמר לראש-הממשלה, שהמפד"ל לא תישאר כממשלה אם פסקי-הדין שיינתו, לא יאמץ את מיבוח ההלכה לגבי קביעת השי

אלה, "מיהו יהודי". ברור היה אותו זמן כי פסקי-הדין עומד להינתן זמן-מה לאחר הרכבת הממשלה, ואין להניח שהמפד"ל היתה מצטרפת לקואליציה, לימים מעטים בלבד, אילמלא היו מרגיעים את רוחה.

יתר-על-כן: **הודעה עיתונאית הנמסרת מפי שר, בביטאונו של השר ואשר לא הוכחשה — דינה כהודעה רשמית מטעם השר.**

ציטטתי אתמול את הצופה, אשר הביא מובאה מפי שר-הפנים, שאמר כי נפגש עם שר המשפטים וכי גם במיקרה זה (בשאלת "מיהו יהודי") נמצאה "הבנה". שר-הפנים אף הוסיף (לפי הצופה), כי שר-המשפטים מכיר בסכנה הנשקפת לאומה, העלולה לחילה להתפלג על רקע זה".

ידיעה ממדרגה ראשונה, שפורסמה כימעט בכל העיתונים הגדולים, ולא הוכחשה, אין לציבור מנוח מן המסקנה שהיא נכונה.

שר-המשפטים ודובר משרדו לא מצאו לנכון להכחיש את מה שפורסם באותם ימים כימעט בכל העיתונים היומיים, ושסוכמה ברשימתו של יואל מרכוס ב"16.11.69, ברשימה תחת הכותרת "המשפט והאינטרס המפלגתי": "כבר הובטח לדתיים מראש לבטל השלכה אפשרית של פסקי-דין בעניין עתירתו של רס"ן שליט. בכך הבטיחו לעצמם הדתיים הישג שלא הצליחו לסחטו ממר דוד בן-גוריון".

לפיכך, לא זה בלבד שאיני רואה כל צורך להתנצל, כפי שהציע לי שר-המשפטים, אלא להיפך.

יושבראש הכנסת, שהיה צריך לאשר את ההודעה האישית, מחק ממנה את הפסק האחרון: "ואני קורא לשר-המשפטים לקיים את הבטחתו, להתפטר מכהונתו בממשלה".